

Ch. Morgenstern

1 - Chyby jako pramen očistění; Vyřezávání obrazu Božího

Napsal Karel Funk

Christian Morgenstern

Štěstí? Chtěl bys mít štěstí? Zda bych ti přál byt' jen kapičku štěstí - kdyby neměla obohatit tvé vlastní já? Přeji ti hodnotu.

Člověk je tím šťastnější, čím víc pohybu pojme svým duchem.

Na téma egoismus: Milujeme každou věc jako obraz, který máme v sobě, a ne věc jako takovou a od nás odlišnou.

Někteří lidé v nás při jediném setkání zanechají jednu provzdušnou osten, který nás pobízí, abychom vždy zůstali hodni jejich úcty a přátelství.

O manželství: upoutaný balon nedoletí nikdy do nebe.

Měli bychom se za své nemoci stydět a radovat se z nich: vždyť nejsou nic jiného než dluhy, které můžeme i musíme splatit.

Člověku lze porozumět jedině – sub specie reincarnationis.

Napsal jsem to v okamžiku, kdy člověk splývá s Bohem, kde se přestává cítit jako zvláštní (oddělený) tvor.

Můj zrak dokáže proměňovat.

Možná jsem jen řezbář, který ze všeho vyřezává obraz Boží.

Láska mezi mužem a ženou získá obrovskou hloubku jen u vědomí toho, že je zároveň Boží sebe-láskou. Co může tedy být nejvyšším cílem takové lásky? Snad dítě? To v žádném případě. Vždyť dítě je zas jen individualizovaným bohem.

Ne jen trvalost vývoje, ale i trvalost cíle.

Copak spolyká člověk opravdu všechno, když jí jablko – jádérka, ohryzek, stopku? Naučte se tedy, jak mne máte jíst. A nedávejte mne do jedné hromady se vším, co ke mně snad patří nebo patřilo, ale o čem chci sám tak málo vědět, jako byste na to měli zapomenout i vy. Nechte pomíjivou část mého já spočinout v pokoji a rozpadnout se v prach. Potom teprve mne budete doopravdy milovat a doopravdy mi rozumět.

Jestli si jednou postavím dům, musí kolem něj být velký dvůr a uprostřed – obrovský strom. Podle mě nezpodobňuje svět a život nic lépe než strom. Denně bych před ním stál a přemýšlel; před ním a o něm.

Jak málo skutečné hodnoty je v tom obvyklém „dobrém vychování“. Právě jsem byl na pohřbu. Ale nic z mé účasti na tomto aktu nesahalo za pouhou povrchnost.

Ještě jednou a naposled: Nejvíce u svých spoluobčanů postrádám: skutečně skutečnou fantazii.

A proč by neměla být Země niterně prosvícená? Proč by neměly vydávat zlaté a stříbrné žíly potajmu světlo, které zrakem nezachytíme?

Tak se za mohutného zpěvu Země valí svou éterickou drahou.

U plnokrevníka hned poznáš ušlechtilost. U lidí to bohužel neplatí.

Se vším velkolepým je to jak s bouří. Slabí ji proklínají, silní se jí s radostí postaví tam, kde je nejmohutnější.

Ani se nedá popsat, na co všechno lidé nepřijdou. A to v nejobyčejnějších podmínkách.

Existuje ještě dokonalejší láska, než ta, která touží vlastnit milované. Je to láska, která chce milovanou duši spasit, láska, která je tak božsky krásná, že na světě není nic krásnějšího.

Žádný obrázek není odpornější, než pohled na to, jak se někdo stal páterem z povolání.

Ten, kdo jednou poznal krutost přírody a lidí, vynasnaží se vystupovat ohleduplně i v maličkostech, jako je třeba chůze po trávě.

Možná, že se morální představy postupně staly nejen morální, nýbrž přímo dynamickou (magnetickou) atmosférou nad zemským povrchem, světem, který do značné míry reguluje sám sebe, sám se uvádí do rovnováhy, má a vykonává vlastní spravedlnost. Odtud tedy pramení ony časté soudy dějin, se

kterými se nezřídka setkáváme, ty nesčetné „spravedlivé odplaty“, morální zvraty a protiproudy.

Pro toho, kdo stoupá, se zahrady divuplné krásy mění v pouště malichernosti.

Bolest plynoucí z toho, v čem jsme na světě chybili a o čem svět nemá tušení, se světu vynahradí ze zralosti naší povahy.

Člověk, který se baví věcmi, kterých se dobrý vkus již ani nedotkne, se stane sám předmětem posměchu, ba i pohrdání.

Někteří vypravěči anekdot by měli procházet jednotlivé nemocnice. Dobrá anekdota je opravdový elixír života.

Bud' zemětřesením a boř lidem vždy znovu jejich pevná města. Nenechávej jejich zdi beze změn, jinak v nich zhyne všechen život.

Ale jsou i doby, kdy musíš být prahorninou, na které se zachrání ustrašený rod. Doby, kdy musíš kvůli lásce, kvůli holému životu, potírat všechny, kdo z půdy pod nohama udělali vlnící se moře, kdo hlásali konec světa a hrůzy věčnosti. Pak vytvoř z nebe a hvězd nový obraz, přilož pavučiny starých bájí na otevřené rány a vyzvedni zase veškeré zlato, které s sebou přinesly dosavadní kultury.

Cílem života nemůže být požitek. Požitek bez něčeho vyššího je sprostý.

Psaním dopisů... se snadno stane, že se člověk bude brát moc vážně nebo zase že zkatalogizuje svoje nitro.

Kdy se to stane? Kdy už se to stane? – Až si to vysloužíme.

Když někdo neumí být občas zlý – může vůbec nebýt ve skutečnosti jen povrchní?

Máme v sobě některé druhy pasivity, kvůli kterým se lehkomyšlně a zbytečně připravujeme o přátelství mnohých lidí.

Jak bys chtěl blaženě žít, kdybys u sebe i u druhých nenarovnával tisíceré zákruty?

Ten, kdo udělá velkou chybu, má v sobě také velký pramen očištění.

„Spasitel“: Co pořád voláte, tak se jen rozhlédněte kolem sebe! Každý velký člověk, kterého znáte, vás může spasit ze zajetí vaší malosti. Spojit svůj dech s jeho dechem. Musíte milovat velikost, a ne ji jen ctít, ne se jí bát!

Odvaha, odvaha, odvaha – ta dnes nejvíce chybí onomu tzv. myslícímu tvorovi, totiž člověku. A potom ještě fantazie. (Ale k čemu by byla fantazie bez odvahy?)

Sám sobě působíš to, co způsobuješ druhým.

Kdo pokládá všeobecné blaho za svůj nejvyšší cíl, nekoná pro lidstvo nic tak dobrého, jak si představuje. Nikdy bychom neměli mít na mysli blaho, nýbrž spásu každého člověka – dvě věci, které jsou si často protikladné jako oheň a voda.

Jen ten, kdo spálí sebe sama, stane se věčnou pochodní pro lidstvo.

Úroveň kritiky druhých lidí stoupá natolik, nakolik se zvětšuje vůle a schopnost sebekritiky.

Kdo se na jedince dívá jako na poutníka, který se vždy znovu vrátí, přestane mu chystat různá protivenství. Uvidí sám sebe, jak vedle sebe s druhým kráčí bok po boku, a pozná, jak je každé nepřátelství nesmyslné. I kdyby druhý trval na svém nepřátelství, on sám už jej nechápe jako protivníka, neboť pro něj, dívá-li se sub specie aeterni, spadají oba takřka v jedno. Ať si jej druhý třeba nenávidí, dokonce ať si jím i pohrdá. On sám už nebude usilovat o nic jiného, než jak by druhému pomohl, prospěl, posloužil. Ví, jak vše souvisí.

Měli bychom vždy chtít jen charakterizovat, ne kritizovat.

Moudrý člověk se vzdá všeho, čeho může. Ví totiž, že každou věc obklopuje mrak nepokoje.

Polovina všeho neštěstí – vážného i méně podstatného – se odvíjí od nevědomosti nebo chyby v myšlení, záměrné či nezáměrné bezduchosti.

Každý musí až do dna vypít kalich sebe sama.

Pro mnohé existuje jen jediný spásný prostředek: katastrofa.

Klíč ke světu má jméno pokora. Bez ní je veškeré klepání, naslouchání, špehování k ničemu.

Duch staví vzducholodě, ale láska je povznáší k nebesům.

Budou zapotřebí celé věky lásky, abychom zvířatům splatili jejich služby a zásluhy.

V mnoha případech by byla přímá cesta tou nejkratší – k pádu.

Čím by byl svět, kdyby se všichni lidé povolání k tvorbě vydali přímou cestou k cíli?! Moudrost nikdy nespěchá a pravé tvoření je vždy zdlouhavé.

Smích a úsměv jsou dveře a brána, kterými pronikne do člověka mnoho dobrého.

Pozvedáme se jen díky opakovaným pádům v okamžicích pokušení.

Když životu přitakáme a on nám řekne své Ne, musíme přitakat i tomuto Ne.

Nad všeznalectví stavím neustálou sebekontrolu, skepsi ve vztahu k sobě.

Všechno je ve cviku. A proto je genialita otázkou charakteru.

Korigovat se neustále dle života.

Je to tvrdé, ale skutečně existuje jen jediný způsob, jak si jako bojovník za opravdovost nakonec dobýt vítězství: tak dlouho mlčet, mít trpělivost a nechat lidi i věci míjet bez povšimnutí, dokud se člověk věrností k sobě a vnějším okolnostem jednoho dne nestane faktorem, se kterým je radno počítat. Pak teprve můžeme popustit uzdu hněvu a lásce, které se v nás nastrádaly, ať jsme

v té chvíli kdekoliv. Pak teprve má svůj smysl a hodnotu bezohledné vyjádření vlastního názoru: pro člověka samého, pro dotčenou osobu, pro toho, koho chceme obhajovat, pro všechny ostatní.

Naučte se hledět i na lásku a vášně mezi lidmi chladným zrakem. Buďte pyšní na to, že svět nemilujete onou horoucí láskou mnohých mystiků, která není nic jiného než obdoba erotiky. Dávejte ženě, co je ženino, a Bohu, co je Boží.

Poodstoupit od sebe jako malíř od obrazu – kdo to dokáže?!

Každý v sobě máme něco neotesaného, nevykoupeného a naším nejtajnějším životním údělem je nepřetržitě na tom pracovat.

Podívej se na přesýpací hodiny. Nic nepořídíš, když s nimi budeš třepat a cloumat. Musíš trpělivě čekat, až se všechen písek, zrnko po zrnku, přesype z jednoho konce na druhý.

Malých chyb se člověk zbavuje nejhůř, stejně jako je těžší zkrotit komáry než hady a štíry. Proto vlastně vývoj lidstva zdržují maličkosti: bezmyšlenkovitost, nepozornost, zahálčivost a povrchnost.

Někdo se chce na kterémkoliv tržišti vystavit po vzoru bratra Bernarda posměchu všeho světa, aby jako on pro lásku Kristovu vše trpělivě a vesele snášel – a trpí už při tom, když mu posluhovačka zapomene popřát dobrý den nebo když se vrátí špatně vyspí.

Je těžší prožít jediný den od počátku až do konce v opravdové pozornosti a bdělosti, než celý rok sprádat velkolepé záměry a nebetyčné plány.

Jak milence obšťastňuje už pouhý pocit blízkosti milované bytosti!

Poznání hranic druhého člověka nás naplňuje bolestí.

V synu se matka chce stát mužem.

Žena nás vpřádá do života.

Někteří lidé jsou tak muzikální, že se mohou hned přidat k písni, kterou nikdy dřív neslyšeli. Jsou jí tak v patách, mají o ní tak silnou předtuchu, že mnohdy originál doslova spadá v jedno s kopií. Přirovnání pro milující ženy významných mužů.

Určitá míra hněvu patří k životu. Spílání v sublimované podobě jako filosofický či dokonce náboženský pesimismus může fungovat jen jako ventil, podobně jako více či méně oprávněné přechodné rozčilení.

Přecenění, zvláště od milující bytosti, může v člověku zažehnout svaté nadšení, které jej bude nutit dosáhnout oněch domnělých výšin i ve skutečnosti.

Ne v rušných bojích všedních dnů, ne v bouři velkých dob, nýbrž v tisícileté tiché práci, věčně pokračujícím žití po několik kosmických věků – se lidé stanou dobrými. Ach, byl by šťasten ten, kdo by ve svém srdci cítil v každickém okamžiku svého lopotění tuto živoucí víru, která je mi jistotou.

Jediné, oč pro sebe prosím v modlitbách, je, abych pronikl hlouběji pod vlastní povrchnost. Jedině tak snad budu moci dospět opět k Bohu.

Nechtěl bych žít, pokud bych nežil své Já.

Bude se nad veškerým mým dílem rozprostírat jako jakési dokonalé porozumění – a mnozí tím dojdou štěstí.

Chci být šťastný, abych mohl předávat štěstí ostatním. Není štěstí bez hosta.

Po oplzlé frašce: Čím jsem starší, tím hlubší, zahořklejší, vášnivější odpor k oplzlostem mne jímá. Méně k těm, které kolují mezi muži (i když bych si je také rád odpustil), než k veřejným oplzlostem, jež k nám směřují z jeviště. V okamžiku, kdy sto lidí najednou odhodí všechn stud a spojí se v řehotu nad narážkou, klesá podle mne člověk pod úroveň zvířete, a mé srdce sklíčí vlna bolestné nevole.

Jsem v mnoha směrech lehkomyšlný, v neposlední řadě i vůči lásce všeho druhu. Ale tváří v tvář vypočítavé oplzlosti, když musím hledět do propasti sprostoty a ošklivosti, mne všechna bujná bezstarostnost opouští. My, mladí muži, bychom neměli považovat návštěvy podobných představení za sobě přiměřené a už vůbec bychom neměli do těchto nízkých a odporných kruhů stahovat ženy, kterých si vážíme.

Spálím se vlastními měřítky.

Ve mně se neskrývají žádné poklady, jen síla odhalovat hodnotu všeho, s čím se setkám. Nemám v sobě nic hlubšího než touhu pronikat do hloubek nitra.

Staré a nesčíslněkrát ověřené prokletí: Typ ženy, kterou hledám, zůstává mým zrakům skryt. – Co tedy chci? Přítele, svobodnou duši, půvabné tělo. V Rusku bych snad takovou našel, v Itálii – ne. V Německu, jediné zemi, kterou mám na dosah - kde jenom, kde?

Mám neomylné instinkty. Zato mi chybí schopnost zevrubné argumentace a podrobného výkladu. Většina dnešních lidí dokáže naopak s velkým talentem zdůvodňovat a vysvětlovat, ale nemá žádný vnitřní hlas. Nesmírně mne trápí, když musím stále znovu zdůvodňovat oprávněnost svého úsudku.

Jsem jako poštovní holub, kterého někdo odvezl od prazdroje všech věcí do daleké cizí země a tam jej vypustil. Holub celý život touží po svém jediném pravém domově, bez oddechu prolétá krajem od jednoho konce ke druhému. A často padne únavou na zem a někdo přijde, zvedne jej a ošetří a chce si jej ochočít a navyknout na svůj domov. Ale jakmile holub zase ucítí sílu v křídlech, rozletí se znovu na tu jedinou cestu, kterou naplňuje svou touhou – nevyhnutelné hledání země, z níž pochází.

Luther někde hovoří o „zlých myšlenkách“, jejichž příchodu nemůžeme zabránit, ale které můžeme nechat stát před prahem. Mnohokrát jsem z této věty čerpal útěchu.

Humor je nazření protikladu mezi věcí o sobě a věcí, jak se nám jeví, a suverénní pohled na svět, který je důsledkem tohoto poznání a který rovnocenně soucítí s veškerým zjevným světem od největšího po nejmenší, aniž by mu připisoval jiný než relativní obsah a význam. Humor je tedy nejdokonalejší, ale i nejobtížnější ze všech pohledů na svět. Učí nás chápat nejhlubší utrpení a bídu jen jako určitou fázi, která sama o sobě, vytržená z celku světa, nedovoluje žádné absolutní hodnocení.

Podobám se člověku, který stoupá bez průvodce do velehor a spoléhá se jen na mapu a občasnou radu pastevců a poutníků. Nikdo netuší, jakým utrpením za to musím někdy platit a jak občas pokládám rychlou smrt za Boží milosrdenství. Nikoli, mé „diletantství“ není žádný žert, žádná koketérie. Je to osud, kterému se nemohu vyhnout.

Když jsem mezi lidmi, je to, jako bych byl na prázdninách. – Nikdo z přátel neví, že jsem u nich a poslouchám je jen jako host a že jsem mnoho z poslední vášnivé pozornosti ztratil kvůli jejich jednání a konání. Jako bych byl muž, který naslouchá v nějakém sále jemné a skvostné hudbě, zatímco přede dveřmi čeká jeho žena, a který kvůli svému vnitřnímu neklidu poslouchá jen na půl ucha a ani moc neskrývá svou roztěkanost.

Kdo chce zůstat věrný sám sobě, nemůže být vždy věrný ostatním.

Většina manželství bývá uzavírána tam, kde by mělo zůstat u přátelství.

Rudolfu Steinerovi – štěstí in medias res: Dalo by se říci, že jsem dospěl ke čtvrté hodině ranní a už jsem nedoufal, že se ještě rozbřeskne. Viděl jsem všude pronikat světlo Boží, ale...

Pak jste mi naráz a právě včas ukázal pátou, šestou, sedmou – nový den.

Neumím si představit nic krásnějšího, než kdybych se mohl i na věčnosti dále učit.

Nikoho nepustit. Nenechat padnout žádný most!

S mými poznatky je to asi tak, jako když se kamenný blok konečně odloupne od skály a v tříštivém pádu se řítí do propasti. Cítíme to v sobě jako pád kamení a jásáme, že se zase o něco zmenšil masiv slepoty, jímž jsme.

Vysnil jsem si sílu budoucího – své budoucnosti – a v každém rohu jsem při odchodu z domu dobrých přátel zanechal růži, stvořenou z vůle své lásky.

Mohu říci, že objevem mého mužného věku je žena.

Velký filosofický moment během přednášky 27. srpna 1913: Na okamžik jsem toho člověka (Steinera) viděl jako čistou, vědomou vůli, udržující se při životě a v takovém životě jen obrovskou božskou vůlí postupovat vpřed.

Hvězdy – samé celé noty. Nebe – partitura. Člověk – nástroj.

Štěkot „hlídacího“ psa:

Znervóznění křikem dětí.

Podezření, že by mohl být namířen proti němu (monomanie).

Nebezpečí (hrůza, vztek, vypětí všech sil)

Nadávký (protože se nic nedaří)

Sebeospravedlňující zloba

Pocítění sdílnosti (potřeba potlesku)

Potvrzenky na všechno možné

Rivalita či solidarita vůči ostatním psům

Bezedná nevole

Kocovina, která chce otupit sebe samu.

U kočky se setkáš s nedůvěrou, rozkošnictvím a egoismem – tedy se třemi ctnostmi renesančního člověka. Proto je, řekl bych, nejsebestřednější ze všech zvířat. Naproti tomu pes je důvěřivý, obětavý a co do erotiky zcela bez kultury. Naše civilizace se blíží stupni psa. Křesťanství je výsostně zaměřeno proti kočce. Možná se za několik set let dočkáme i příchodu člověka.

Vysoké jedle hovoří: Nejsme smutné a nejsme veselé. Jsme pevné.

Vypsáno z knihy Stupně (Stufen), Vyšehrad, Praha 2002